

ПОЧИТАЕМИЯТ ЛОРД ТОМАС ОТ КАМГЕЙД,
ЛОРД ГЛАВЕН СЪДИЯ НА АНГЛИЯ И УЕЛС

Наследството на Магна Харта: правосъдие през 21-ви век

РЕЧ, ИЗНЕСЕНА ПРЕД ФОНДАЦИЯТА ЗА ПРАВНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА 25 СЕПТЕМВРИ 2015¹

Въведение

1. За мен е едновременно и удоволствие, и привилегия възможността днес да говоря пред Фондацията за правни изследвания (Legal Research Foundation²) в годината, в която отбелязваме 800^{-ната} годишнина на Магна Харта и в която Нова Зеландия празнува 25-ата годишнина от своя Закон за хартата на правата (Bill of Rights Act), а Фондацията за правни изследвания празнува своята 50-а годишнина.
2. В този късен етап на отбелязване на 800-ната годишнина се надявам, че ще ми простите, ако прескоча всички опити за изтъкване на историческите уроци за използването на Марна Харта от страна на съдиите от общото право през 17-ти век, както и нейното влияние върху грамотите, хартите, декларациите и конституциите по света, които са толкова добре известни и толкова добре изследвани.
3. Поради това веднага бих искал да се обърнем към двете най-известни клаузи – клаузи - 39 и 40:³
 - (39) Никой свободен човек няма да бъде задържан или затварян, лишаван от имот или поставян извън закона, или прогонван, или разсипван по друг начин, нито ние ще го преследваме или ще пращаме хора срещу него освен по силата на законно решение на неговите равнопоставени или съгласно закона на тази страна.
 - (40) Никому няма да продаваме, на никого няма да отказваме или отлагаме право или правосъдие.
4. Тези клаузи вълпяват принципи, които днес никой не оспорва – справедлив процес, равенство пред закона и достъп до правосъдие. Надявам се, че ще представлява по-голям интерес, ако се концентрирам върху последната част, като се има предвид днешната програма. Във всеки случай, без подходящ достъп до

¹ Можете да откриете речта на следния интернет адрес:

<https://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/2015/10/the-legacy-of-magna-carta-lcj.pdf>

² Фондацията за правни изследвания (The Legal Research Foundation) е независима организация с нестопанска цел асоциирана с Юридическия факултет на Университета Оукланд (University of Auckland), чиято цел е да насърчава юридическите изследвания и юридическото образование в Нова Зеландия, като публикува *New Zealand Law Review* – водещото юридическо издание в Нова Зеландия, провежда майсторски класове, конференции по водещи теми, инвестира в гостуването на юридически учени, и предоставя възможност на своите членове да се събират. - (б.пр.)

³ Преводите (от латински на английски – бел. прев.) на Magna Carta са взети от: A Arlidge и I Judge, *Magna Carta Uncovered*, изд. Hart, 2014 г.

правосъдие, другите права – на справедлив процес и равенство пред закона, както и подробните принципи, съдържащи се в хартите на правата, не могат да бъдат защитени. Добре е и да не пренебрегваме това, което се случва в съвременното общество по отношение на достъпа до правосъдие. Мнозина, за съжаление, правят именно това.

5. За изследването на въпросите за достъпа до правосъдие днес наследството на Магна Харта не се съдържа единствено в клаузи 39 и 40. Поради това ще разгледам принципите, съдържащи се в някои от другите клаузи на Магна Харта, за да видим как те трябва да повлияят на нашето мислене в бъдеще, така че достъпът до правосъдие и защитата на останалите права да бъдат съхранени.

Контекстът

6. Бих могъл да разгледам настоящото състояние на достъпа до правосъдие само като юрист от общото право, който произхожда от Европа. В този европейски контекст и с оглед събитията след финансовата криза от 2008 г., мисля, че би било полезно да разгледаме три значителни въпроса, които следва да бъдат разрешени, ако наистина искаме да имаме достъп до правосъдие по такъв начин, който осигурява възможността останалите права, уредени в Магна Харта и нейните „наследници“, да бъдат защитавани и развивани:
 - i. финансирането на достъпа до правосъдие във времена на ограничени държавни бюджети;
 - ii. установяването на подходящ обхват на частното правосъдие;
 - iii. разширяване на достъпа до правосъдие в съдилищата чрез технологиите и реформирането на съдопроизводството.
7. Не е уместно за един съдия да приветства или изразява съжаление за намалените бюджети, разрастването на частното правораздаване или появата на нови технологии, но е ключово да се справим с всеки един от тези въпроси, ако желаем да съхраним нашето наследство и гарантираме ценностите, вплътени в Магна Харта, за бъдещите поколения. Това е особено важно, за да съхраним централната роля на правораздаването за поддържането на просперитета, демократичното управление и доброто състояние на нашите нации.

Достъп до правосъдие и финансиране на съдилищата.

8. Изграждането на правосъдна система, която осъществява съдебната функция, наред с осигуряването на изпълнителната и законодателната функция, широко се приема за основна държавна отговорност.

Клауза 40 вплъщава това, което ние сме възприели за фундаментална функция – предоставянето на бърза и ефективна система на правосъдие, достъпна за всички. Въпреки това в Англия и Уелс никога не е съществувала система, за разлика от нашата Националната здравна служба (National Health Service), която да е била предоставяна безплатно. Винаги се е изисквало този, който я ползва, да има някакъв принос към разноските чрез заплащането на задължително дължимите такси.

9. Срещу това са излагани философски възражения. Бентам говори за тях като за данък върху споровете и напада тази политика по един остър начин:

“Правосъдието е сигурността, която правото ни дава или ни обещава да ни даде, за всичко, което ценим или трябва да ценим в собствеността, свободата, честта и живота. То е това притежание, което е равно по стойност на всички останали взети заедно, защото включва в себе си всички тях. Отказът от правосъдие е самата квинтесенция на повредата, сумата и субстанцията на всички останали видове вреди. Това не е само грабеж, само поробване, само обида или само убийство — то е грабеж, поробване, обида и убийство, взети заедно.

Държавникът, който допринася за поставянето на правосъдието отвъд възможностите на хората, финансистът, който предлага закон за такъв данък върху правото, е помагач на всяко престъпно деяние, всеки злодей може да го назове брат, всеки злосторник може да се похвали, че го има за свой съучастник.”⁴

10. Въпреки че принципът на налагане на такси е широко обсъждан през целия деветнадесети век в резултат от острата и влиятелна критика на тази практика от страна на Бентам, налагането на такси като начин за поемане на разходите за осигуряването на системата на правосъдие се е превърнало в толкова трайно установена система, че би било безплодно да я поставяме под въпрос.

Въпреки това принципът, установен в клауза 40, никога не бива да бъде забравян. На последната важна годишнина на Магна Харта – 750-та през 1965 г., тогавашният Лорд Канцлер се позова на нея в кореспонденцията с Министерството на финансите, за да смекчи предложението за повишаване на таксите. В заключението на свое писмо, той просто отбелязва:

“Магна Харта, чиято 750^{-та} годишнина предстои да отпразнуваме, предвижда, че ние няма да продаваме правосъдие на хората.... Мисля, че в това отношение принципът на Магна Харта трябва да продължи да бъде спазван.”⁵

11. По принцип клауза 40 е тълкувана в смисъл, че разрешава налагането на такси, при условие че размерът им не пречи и не възпрепятства достъпа до правосъдие. Така че проблемът, който се дискутира, е свързан с балансирането на размера, който трябва да се финансира от общите данъчни приходи (поради задължението на държавата да осигурява достъпа до правосъдие и нейния интерес да гарантира ефективна правосъдна система) и разумното ниво на таксуване на едно лице, което се обръща към съдилищата. Въпреки това остротата на въпроса понякога е маскирана чрез налагането на такси за чисто формални съдебни процедури, които обаче много хора се налага да използват. Класическият пример са наследствените такси, които, когато данъкът върху наследството беше висок, имаха малко значение за администрирането на наследствената маса, но представляваха добър източник на приходи, който издържаше съдебната власт на Англия и Уелс за много десетилетия.

12. Въпреки това много по-добрата прозрачност на държавните отчети и тенденцията достъпът до правосъдие да бъде третиран просто като поредната публична услуга, която се съчетава с нарастващия натиск върху публичните финанси, силно усложнява опита да се постигне баланс. В Англия и Уелс сме свидетели на значително повишаване на съдебните такси и на въвеждането на задължителни

⁴ *A protest against law taxes*, 1795 г., стр. 574.

⁵ 26 януари 1965, NA/T 227/3446.

такси през април на тази година, които се заплащат от осъдените за престъпления лица (независимо дали въз основа на съдебно споразумение или присъда). Докато съдебната власт приема, че в съвременните времена допустими и в съответствие с разпоредбите на Магна Харта са скромни такси за граждански, семейни и трибунални дела и изразява категорична позиция относно нивото на таксите, то намирането на баланса е оставено в ръцете на Парламента.

13. Въпреки това нивото на съдебните такси, взето заедно с разноските за правна помощ, поставя достъпа до правосъдие отвъд възможностите на повечето хора, застрашавайки основния принцип на Магна Харта. Това е нещо, което съдебната власт, работейки заедно с изпълнителната и законодателната власт, трябва да разреши. Цялостното реформиране на управлението на правосъдието е един от начините за преодоляване на тези предизвикателства – тема, към която ще се върна.
14. Това опасение за достъпа до правосъдие също ни води до следващия проблем – частното правосъдие, в което някои виждат възможната алтернатива на държавното правораздаване чрез съдилищата.

Подходящият обхват на частното правосъдие

15. Първо ще се върна към Магна Харта. Държавата винаги е позволявала в известна степен частното правосъдие, но винаги е било ясно, че има жизненоважен интерес в разрешаването на спорове. Например клауза 24 гласи:

Никой шериф, управител, съдебно лице или друг от нашите съдебни пристави не може да разглежда икове, принадлежащи на Короната.

16. Тази клауза засяга защитата на интереса на Короната в разглеждането на дела за сериозни престъпления и запазването на тези въпроси за самата нея, вместо да преотстъпи решаването им на местните барони – реална форма на некралско или частно правосъдие. Въпреки че естеството на държавния интерес при разрешаването на спорове се е променило във времето, държавният интерес трябва запази централното си значение.
17. През вековете съдилищата и парламентът са разбрали, че има много добри причини споровете да се разрешават по път, различен от този на държавната правосъдна система. Например при арбитража отдавана е прието, че ролята на съдилищата, когато страните са се съгласили да прибегнат до арбитраж, може да бъде ограничена до изясняване на правото и осигуряване на изпълнението на арбитражните решения. В по-скорошни времена частното предлагане на алтернативни способи за разрешаване на спорове (АСРС) (alternative dispute resolution (ADR)) отново е окуражавано като средство за частно разрешаване на спорове – там, където съдебният процес е твърде скъп или неуместен.
18. Още по-наскоро програмите за омбудсмани за различни икономически сектори придобиха популярност като още един начин за частно разрешаване на спорове и като алтернатива на арбитража и АСРС. В Обединеното кралство най-развитата програма е тази за секторите на финансовите и застрахователните услуги. Тази програма е изцяло безплатна за клиента-потребител и успешно разглежда огромен брой жалби, произтичащи от отделни спорове или значителни системни нарушения в сектора. Нейната дейност е независима и решенията ѝ са обвързващи за бизнеса, но не и за потребителя, който, ако не е удовлетворен, е свободен да се обърне към съда.

19. Посочвам тази програма като пример, защото е толкова успешна и подкрепена от изрична законодателна уредба.⁶ Нейният успех подсказва, че програмите за омбудсмани за различните бизнес сектори могат да предложат надеждна алтернатива на съдилищата като вид достъп до правосъдие. Някои дори предлагат изпълнението на тези решения да не става посредством съдилищата, а или чрез секторни споразумения, или чрез използването на правомощията, които регулаторите имат в даден сектор.
20. Въпреки това съществуват сериозни въпроси за това, дали опитът да се предостави достъп до правосъдие чрез такива средства е наистина алтернатива на държавното правораздаване чрез или под надзора на държавните съдилища и трибунали. Ще посоча като пример четири такива:
- i. По принцип производствата и процедурите пред регулаторните органи или омбудсмана не са публични. Основна характеристика на правосъдието е, че трябва да бъде прозрачно, освен ако не съществува достатъчно добра причина, то да се осъществява при закрити врата.
 - ii. Развитието на правото изисква открито и публично постановяване на решение, което може да бъде преразгледано от апелативния съд в случай на обжалване. Наистина без това нашето право не би могло да се развива. Има становище, че развитието на някои аспекти на английското търговско право се препятстват от разпоредбите на Закона за арбитража 1996 (Arbitration Act 1996), които позволяват, от момента на тяхното първоначално въвеждане през 1979 г., споразумения за отказ от съдебен контрол, както и споразумения, които изключително стесняват правото на съдебно обжалване за случаите, в които не е имало отказ от съдебен контрол. Това е опасност, която трябва да бъде взета предвид и по-генерално – и занаят е необходимо да имаме дела за охлюви в бутилки от джинджифилова бира.
 - iii. Всяко надлежно разрешаване на спорове трябва да се извършва от независим решаващ орган, който не е подложен на „превземане от индустрията“, а както знаем, превземането на регулаторите е един много познат феномен.
 - iv. Без съдилища и трибунали и техните решения, които да разясняват и да развиват правото, всеки механизъм за разрешаване на правни спорове губи възможността да функционира. Такива системи зависят от „сянката на правото“⁷, ако искаме от тях да функционират ефективно.
21. Ето защо, въпреки че трябва да бъдат приветствани мерките, които, с цел да бъдат избегнати излишни съдебни дела, насърчават постигането на компромис на мястото на възникналия спор, принципите, изложени в Магна Харта, ясно изразяват публичния интерес от надлежно правораздаване от подходящ публичен съд. В съвременната епоха това означава ограничаването на частното правораздаване в рамките на неговия подходящ обхват и поддържането на ролята на съдилищата и трибуналите в надзора върху всеки такъв вид правораздаване.

Засилването на достъпа до правосъдието чрез използването на съвременни технологии за преустройство на правораздаването

⁶ Закон за финансовите услуги и финансовите пазари 2000 (Financial Services and Markets Act 2000 (гл.8)) част 16.

⁷ *Mnookin & Kornhauser, Bargaining in the Shadow of the Law: The Case of Divorce*, (1979) 88 Yale L.J. 950.

22. Тези въпроси, взети заедно, ни задължават да помислим как достъпът до правосъдие може да бъде предоставен по най-добрия начин от съдилищата. Преустройството на нашата правосъдна система чрез използването на технологии има съществено значение. Отново е полезно да помислим за други разпоредби на Магна Харта, които излагат някои основополагащи принципи.

Достъпност на съда

23. Видно е, че през 1215 г. бароните са били загрижени за достъпа до съдилищата. Това, на първо място, е отразено в клауза 17:

Общите искиове⁸ няма да следват нашия двор, а ще се разглеждат на едно уречено място.

24. Клаузата е показателна за факта, че държавата може необосновано да увеличи разноските на страна по спор, като не предостави лесно достъпни съдилища. Историята на Ричард Д'Анести (*Richard d'Anesty*) демонстрира проблемите, причинени на тези, които са водили спорове пред кралските съдилища. Те са били принудени да следват краля, който е обикалял своето кралство заедно с кралските съдии.⁹ Накратко, Ричард е спорил с неговия чичо относно поземлени права. Тъй като е било необходимо да следва кралския двор, разрешаването на спора, макар и успешно, отнема около пет години и включва пътешествия до множество места, включително до Нормандия и Лондон през Рим и Линкълн. Защитата, която Магна Харта предоставя, е била да създаде задължение Съдът на общите искиове да има свое установено съдебно седалище.

25. Второто съображение може да се открие в клаузи 18 и 19, които се отнасят до търсенето на местно правосъдие. Поет е ангажимент да бъдат изпращани кралски съдии четири пъти в годината, които да правораздават. Кралските съдии заседават заедно с местни представители, избрани от областта, като допълнителен знак за важността на местното правосъдие.

26. Основата на тези три клаузи е ясният принцип, че достъпът до съдиите трябва да бъде осигуряван чрез най-ефективните средства, които обстоятелствата на епохата позволяват. Месната съдебна палата, специално построена за различни видове дела, е разрешение от XIX и XX век. Това е наследство, което сме получили и с което с право се гордеем. Въпреки това трябва да се запитаме дали този начин е необходим днес, когато технологиите ни позволяват да предоставяме правосъдие по много по-ефективен начин от гледна точка на разноските.

27. Заради това ние обмисляме въвеждането на Онлайн разрешаване на спорове (Online Dispute Resolution (ODR)) чрез Онлайн съд. Тази концепция е анализирана първоначално в Доклада на Съвета за гражданско правосъдие с предложение за тристепенен подход:

- i) избягване на споровете (чрез информирани и анализ на делата),
- ii) разрешаване (чрез онлайн услуги и медиация) и

⁸ Общи искиове (Common pleas) са искиове между поданик и поданик, които не касаят пряко краля - бел. прев.

⁹ Разказах тази история в по време на лекцията Биркхед (Birkenhead Lecture), изнесена в Грейс Ин (Gray's Inn) (ноември 2013). Виж: <https://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/JCO/Documents/Speeches/lcj-birkenhead-lecture-21102013.pdf>

- iii) съдебен спор (чрез онлайн съд и намаляване на необходимостта от адвокати).¹⁰
 - iv) Въпреки че първоначалното развитие е в полето на гражданското правосъдие, много хора считат, че системата може да работи за повечето семейни спорове и множество видове трибунални дела.
28. Сходни разсъждения могат да бъдат открити в доклада на сър Браян Левисон относно ефективността на наказателното производство,¹¹ който защитава по-широко използване на телефонни и видео технологии, за да се улесни провеждането на отдалечени изслушвания по определени дела в предсъдебната фаза.
29. Ако това е осъществимо, а работата до този момент показва, че то е, ние можем, по отношение на мнозинството от леките дела, да се отдалечим от представянето на разположение на обичната местна съдебна палата с нейните специални възможности. Дори когато делата изискват съдебни заседания, пак поставяме под въпрос действителната нужда от поддържане на сегашния брой на съдебните палати. Не можем ли просто да използваме обикновени стаи в публични сгради, за да поддържаме местно правосъдие и достъпът до него, докато запазим използването на постоянни, специални съдебни палати за големите населени места и градове?
30. Заедно с тази посока на разсъждения за физическия достъп до съд, ние обсъждаме и как най-добре да използваме информационните технологии, за да преустроим процедурите ни. Вместо да използваме информационни технологии, за да поддържаме вече съществуващите хартиени процедури, какъвто до голяма степен беше подходът досега, ние разглеждаме възможността информационните технологии и дигитализацията да се използват за промяната на начина, по който правосъдната система функционира.
31. Например трудностите със сегашното състояние на гражданското правосъдие са описани в лекцията, изнесена от Лорд Главния съдия Ричардс (Lord Justice Richards) през юни тази година,¹² в която той описва трудностите, които Комитетът за гражданско съдопроизводство изпитва в опита му да опрости съдебните ни правила. Както е добре известно, един от моите предшественици като Лорд Главен съдия – Лорд Уолф, чрез своите два доклада за достъп до правосъдие през 90-те, опита, наред с други неща, да опрости тези правила и да направи Бялата книга, съдържаща процедурите с подробен коментар, по-кратка и по-достъпна. Правилата и Бялата книга нарастват всяка година подобно на литературно ехо на Пруст или Джойс. Да се надяваме, че дигитализацията ще предостави средствата за постигане на истинско опростяване на процедурите и ограничаването на обема на съдебните книжа.

Участие на лица-несъдии

32. В клауза 45 Магна Харта предвижда:

¹⁰ Виж: <https://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/2015/02/Online-Dispute-Resolution-Final-Web-Version1.pdf>

¹¹ Виж: <https://www.judiciary.gov.uk/wp-content/uploads/2015/01/review-of-efficiency-in-criminal-proceedings-20151.pdf>.

¹² Виж: http://www.gresham.ac.uk/sites/default/files/25jun15stephenrichards_civillitigation.docx.

Няма да назначаваме за съдии пристави, шерифи или бейлифи и такива, които не познават правото на тази страна и не възнамеряват да се придържат към него.

33. Повечето от нашите системи са се развили, така че съдиите, на което и да е ниво, са изключително високо обучени специалисти. Дори по по-маловажните наказателни дела мировите съдии не могат да взимат решения без съвета на квалифициран юрист. Използването на съдии при вземането на всички решения има своята очевидна цена.
34. Още повече че състезателната система и процедурите, които сме развили, работят най-добре, когато страните имат адвокати. Това не беше пречка за достъпа до правосъдие, когато държавата предоставяше правна помощ или разностите за адвокат бяха скромни. Състоянието на нещата обаче се промени.
35. Заради това ние започнахме да създаваме система, която ще освободи съдиите от някои от съдебните дейности и ще позволи много от делата да бъдат разрешавани по процедури, които могат да функционират добре, дори и ако страните нямат адвокати.¹³
36. Скорошен доклад на JUSTICE – организацията за правни реформи и човешки права, в която членуват лица от целия партиен спектър и която работи за укрепване на правосъдната система, препоръча повишаване на използването на „регистратори“, които трябва да имат юридическа квалификация и подходящо обучение, за да могат, например, да решават как да администрат дадено дело.¹⁴ Докладът на Съвета по гражданско правосъдие относно ОРС, на който вече се позовах, също предлага създаване на длъжности в същите рамки за лица, които не са съдии. Този доклад използва термина „фасилитатори“, като може би има предвид малко по-стеснен обхват на правомощия. Докладът на JUSTICE отива по-далеч и допуска възможна употреба на регистраторите не само в граждански дела на малка стойност. Регистраторите вече съществуват в известна степен в някои трибунали, а пилотна програма функционира за малките парични иски. Видно е, че тяхното използване има потенциал за развитие в следващите години.
37. Една друга концепция в основата както на доклада на JUSTICE, така и на тези за ОРС, е намаляването на необходимостта от юридическо представителство. Важно е да напомняме от време на време на адвокатите, че съдебната система не съществува, за да служи на тях (въпреки че безспорно играят важна роля), а на обществеността. Вместо да стигнат до заключението, че адвокатите не са необходими, докладите признават, че всъщност адвокатите са твърде скъпи за много хора, въпреки опитите да бъде отворен пазарът на юридически услуги. Заради това правосъдната система трябва да се адаптира и да гарантира, че хората ще имат достъп до нея без адвокати и по процедури, които са измислени да работят без адвокати.
38. Така че възможното използване на регистратори или фасилитатори на мястото на съдии в бъдеще е нещо, което е изцяло в съответствие с принципа на клауза 45 от Магна Харта. Клауза 45 е насочена към това, че разрешаването на спорове трябва да е в ръцете на хората, които са посветени в правото. Този принцип е спазен, но

¹³ В допълнение към множество други реформи, които се въвеждат.

¹⁴ Виж: <http://2bquk8cdew6192tsu41lay8t.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2015/04/TUSTICE-workinp--party-report-Deliverinp--Justice-in-an-Age-of-Austerity.pdf>

по начин, който признава, че изискването за изключително високата квалификация, умения и опит, предоставяни понастоящем от нашата съдебна система по всички видове дейности, осъществявани сега, става на цена, която препятства достъпа до правосъдие. Ние трябва да приемем, че осигуряването на достъп до правосъдие може да се постигне в много случаи на много по-ниска цена, като използваме други хора, които са посветени в правото и с умения да го прилагат добре.

Заклучение

39. Ще завърша, като се върна към тези най-добре познати клаузи, които днес са все още действащо право по силата на законодателството от 1297 г.¹⁵ – решаването на дела съгласно закона и съдебната практика в разумен срок.
40. Тези принципи заедно с принципите, които се извличат от останалите клаузи, разглеждани през днешната призма, са подходящи за изпълнението на задачата за промяна на системата на правосъдие, така че да бъде гарантиран достъпът до справедливо, безпристрастно и ефективно правораздаване. И за мен това е жизненоважна част от наследството на Магна Харта – наследство, което е изнесено към други правосъдни системи по света. Защото без него останалите права, които ще обсъждаме по-късно днес, не могат да бъдат защитени.
41. Както разясних, съществува риск достъпът до правосъдие да бъде отказан. Разноските за достъп до правосъдната система често имат характер на забрана, независимо дали това е резултат от намаляване на бюджета за правна помощ или поради повишаването на разноските за частно юридическо представителство. Съществуването на много от съдебните сгради и процедури е остаряло по такъв начин, че представлява пречка пред навременното отсъждане за правата и задълженията. Същевременно трябва да разберем, че частното правосъдие не е алтернатива на публичните съдилища и система от трибунали.
42. Затова е необходимо да преустроим нашата съдебна система, да я пригодим към настоящето и да я подготвим за бъдещото, доколкото това е възможно. Стабилизирането на нейните финанси, ефективното използване на нейните сгради, подходящото разпределение на работата и използването на предимствата, които технологиите и дигитализацията могат да донесат, са единственият начин, по който това да може стане. Да направим това означава да гарантираме достъпа до правосъдие през 21-ви век и да защитим един от най-важните завети на Магна Харта за днешния и за бъдещия ден.
43. Много ви благодаря.

Превод: Симеон Стойчев

¹⁵ Magna Carta 1297 (гл.9).